

...maar de toren
ging niet verloren.

De historie van de Sint Franciscus-parochie Wolvega

Inhoud

Hoofdstuk:	Bladzijde:
Verantwoording	7
Voorwoord	11
I Het moeilijke begin	13
II De pionierstijd	23
III Erkend en nog op schopstoel.....	51
IV Vijf pastoors in Oldeholtpade.....	65
V Van Oldeholtpade naar Wolvega	79
VI Jonkheer Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt	97
VII Het 'Salonnetje'	103
VIII Het voor-conciliair tijdperk	117
IX Het na-conciliair tijdperk	143
X De bouw en inrichting van de kerk	167
XI Het onderwijs in de parochie Wolvega.....	179
XII Ons parochiehuis	207
XIII De zielzorgers uit en in onze parochie.....	211
XIV De St. Franciscus-parochie in het jaar 1990.....	217

Jonkheer Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt

Jhr. Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt geschilderd door een onbekende Florentijnse schilder. Momenteel hangt het schilderij in de Lycklamastins.

Na in het vorige hoofdstuk een beschrijving te hebben gegeven van het leven en werken van deken Mulder lijkt het ons goed in dit hoofdstuk nader in te gaan op de man, die zoveel voor de parochie Wolvega heeft betekend.

De naam Lycklama heeft in onze omgeving een heel bekende klank. Zo heet de weg waaraan de kerk is gelegen Lycklamaweg, staat aan de deken Vaasstraat een bejaardencentrum met de naam Lycklamastins en staat op het kerkhof een Lycklamakapel met de graftombes van de Lycklama's.

Tinco was een afstammeling in de dertiende generatie van de grietman Lyckle Eables, die als zodanig de Stellingwerven bestuurde vanaf 1514 en Schoterland vanaf 1517. Hij woonde op het slot Friesland in Nijeholtpade. Hij was het ook die zijn naam wijzigde in Lycklama à Nijeholt.

Jonkheer Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt werd geboren op 9 juli 1837 in Beetsterzwaag als zoon van Jhr. A. Jan Anne Lycklama à Nijeholt en Jkvr. Y.H. Eysinga. Na zijn jeugd te Beetsterzwaag te hebben doorgebracht liet hij zich inschrijven als student in Utrecht en twee jaar nadien in Groningen, vermoedelijk voor de studies geografie, geschiedenis en talen. Ook was hij zeer geïnteresseerd in muziek. Hij overleed op 7 december 1900 in Cannes in Zuid-Frankrijk.

Tinco was een zeer vermogend man, wat hem in staat stelde toe te geven aan zijn grote reislust. Zo bezocht hij onder andere Duitsland, Rusland, Kaukasië, Perzië, Mesopotamië, Koerdistan, Syrië, Turkije, Griekenland, Egypte, Palestina, Italië en Frankrijk.

In veel van die landen werd hij door zijn adellijke afkomst en door zijn rijkdom als een hooggeplaatst persoon ontvangen. Zo ontmoette hij de Sjah van Perzië, die hem begiftigde met een hoge onderscheiding: de ridderorde van de Leeuw en de Zon van Perzië.

In de loop van zijn vele reizen heeft hij een schat van gegevens verzameld, die hij tenslotte in Frankrijk te boek heeft gesteld onder de titel: 'Voyage en Russie, en Caucase et en Perse'.

Op een van zijn reizen door Palestina ontmoette hij in 1868 de franciscaner pater Antonio. Deze priester is van grote invloed geweest op zijn overgang naar de katholieke kerk. Zijn twee maanden verblijf in het klooster 'La Terra Santa' (het heilige land) heeft zijn verlangen naar het oude geloof terug te keren versterkt. Bij zijn overgang werden twee voornamen toegevoegd, Franciscus als stichter van de orde der Franciscanen en Maria als moeder van Christus. In die tijd was een dergelijke overgang voor een telg uit een hervormd milieu niet zo eenvoudig te accepteren. Zijn relatie met zijn ouderlijk huis werd er

Tinco Lycklama à Nijeholt in Perzische kledij, gedragen bij de uitreiking van zijn onderscheiding.

niet beter op. Pas een jaar later durfde hij zijn broer van deze stap op de hoogte te brengen. Tegelijkertijd verzocht hij zijn broer om zijn ouders op een voorzichtige manier in te lichten.

Voor zover zijn reizen het toestonden werd ook Wolvega bezocht. Wat zeker ook verband hield met de historische banden met de Stellingwerpen. Hierdoor kwam hij ook in contact met deken Mulder. Uit diverse aantekeningen blijkt dat de vriendschap met deken Mulder voor Tinco van grote betekenis is geweest. Men zou het haast een familierelatie kunnen noemen. Een meer dan gewone belangstelling van beide mannen voor de geschiedenis zal daar zeker toe hebben bijgedragen. Mogelijk heeft deze vriendschap ook bijgedragen tot Tinco's overgang naar de katholieke kerk.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de parochie Wolvega zeer goed bedeed werd met schenkingen. De voornaamste schenking ontving de kerk na zijn dood. In zijn op 26 september 1885 in Beetsterzwaag eigenhandig geschreven testament bepaalde Tinco het volgende:

'Ik legatee aan de Rooms Catholieke Kerk te Wolvega mijne beide boerenplaatsen te Broek bij Joure en thans in gebruik bij de landbouwers, genaamd Sjoerd Bakker en Harmen Tiersma, met de daarbij behorende hooilanden.

Uit de inkomsten van die twee boerenplaatsen zal moeten in stand gehouden worden de Kapel met grafkelder daaronder, die ik gesticht heb op het Roomsch Catholiek Kerkhof in Wolvega, en waarin ik wensch begraven te worden; zelfs al zoude ik ver buiten mijn vaderland sterven, dan is mijn wensch dat mijn lijk overgebracht wordt en begraven in genoemde grafkelder van de door mij gestichte Kapel op het R.K.Kerkhof te Wolvega.

Uit de inkomsten van die twee boerenplaatsen te Broek zal ook na mijnen dood in de voornoemde Kapel een witmarmeren plaat in de muur binnen in de Kapel moeten gemaakt worden met vermelding dat ik in die grafkelder ben begraven met naam, titels, familiewapen, datum van geboorte en sterven daarop gebeiteld. Ook zal er ten eeuwigden dage eenmaal in de week een stille mis en éénmaal in het jaar een hoogdienst op onze beider sterfdagen voor de ziel mijner echtgenote en voor mijne ziel moeten gelezen worden, en uit gemelde inkomsten bekostigd worden.

Met de overige gelden of inkomsten van genoemde twee boerenplaatsen en daarbij behorende hooilanden, daarin begrepen, zou de Rooms Catholieke Kerk te Wolvega nog eenige oude vrouwen, oude mannen en weezen van beiderlei geslacht moeten onderhouden, hetzij in het particulier of door eene inrigting te stichten.

Deze boerenplaatsen te Broek moeten na den dood der vruchtgebruikster vrij van successieregten aan de Roomsch Catholieke Kerk te Wolvega worden overgedragen.

Ik laat mijne echtgenote vrij, waar zij zelve wensch begraven te worden, doch mogt zij, zooals ik hoop, ook begraven worden met mij in voornoemde grafkelder, dan moet er voor Haar ook een witmarmeren plaat binnen in voornoemde Kapel in de muur

geplaatst worden met naam, titels, datum van geboorte, huwelijk, sterven en de familiewapens Schwartzenberg en Lycklama daarop nauwkeurig gebeiteld'.

De bepaling handelend over de overdracht van de beide boerenplaatsen eerst na de dood van de vruchtgebruikster is niet duidelijk. De overdracht vond dan ook plaats na de dood van Tinco zelf in 1901. Het betrof inderdaad de beide boerenplaatsen met hooilanden samen groot 82 ha, 77 a en 7 ca. De geldswaarde werd door het kerkbestuur geschat op ongeveer f 70.000,-.

Het kerkbestuur bestond ten tijde van de overdracht uit de heren deken Lucas Bernardus Mulder als voorzitter en Jan Hendriks Bos, Petrus Roelofs Scheltinga, Hermanus Kuipers en Walle Jurriens Bos als leden. De laatste kwam uit Oldeholtspade, de overigen uit Wolvega.

Tinco was in 1875 getrouwd met Juliana Agatha Jacoba Baronesse thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg. Hun huwelijk bleef kinderloos. Zij stierf op haar verjaardag, 11 juni 1914 in de ouderdom van 69 jaar. Tijdens haar ziekte werd zij verpleegd in het R.K. Bonifatius-hospitaal in Leeuwarden. Als dank voor de goede zorgen schonk zij aan dit ziekenhuis, waar zij werd verpleegd door zusters van Munster, een kapitale boerderij; deze boerderij Meerzicht is nog steeds eigendom van het ziekenhuis. Bovendien heeft zij in Leeuwarden nog twee gebouwen geschonken, te herkennen aan een marmereen plaat met haar naam. Deze gebouwen zijn waarschijnlijk geschonken voor een bijzonder onderwijsdoel in Leeuwarden. Na haar dood is zij inderdaad op eigen verzoek bijgezet in de grafkelder in Wolvega. Precies zoals Tinco het graag gehad zou hebben.

Naast de schenkingen aan Wolvega en Leeuwarden werden door de Lycklama's onder andere nog geschonken een Calvariegroep aan de broeders van Oudenbosch en een rijk versierde kapel, toegewijd aan de H. Petrus aan zijn laatste woonplaats Cannes.

De kapel op het kerkhof was oorspronkelijk van hout opgetrokken. Het was een bekroonde inzending voor de wereldtentoonstelling van 1878 in Parijs. Toen Tinco deze tentoonstelling bezocht en deze kapel zag, besloot hij deze voor eigen doeleinden aan te kopen. Zo geschiedde. Tinco liet de kapel overbrengen naar Wolvega en herbouwen op het R.K.kerkhof. Met steun van deken Mulder werd daarna het interieur van de kapel in orde gebracht. In een notitie van 2 februari 1880 schrijft deken Mulder:

'Besloten de kapel op het kerkhof van binnen in orde te brengen'. Na verloop van tijd werd de kapel bouwvallig, waardoor het kerkbestuur voor de vraag kwam te staan hoe verder te handelen. Men besloot de houten kapel te vervangen door een stenen. Een paar jaar na de dood van de baronesse is het werk uitgevoerd en zo ontstond de huidige neogotische kapel van dezelfde vorm en afmetingen. Het gewelfde plafond en de gekleurde vensterglazen werden opnieuw gebruikt. De deuren die zich in de zijmuren bevinden, dienden als

Mariabeeld uit de kapel op het kerkhof.

toegang. Bij de bouw van de nieuwe kerk in 1938 kwam een dubbele deur vrij. Deze deur werd verplaatst naar de voorgevel van de kapel. De toegang tot de grafkelder bevond zich oorspronkelijk onder een grafsteen gelegen op een verhoogd voetstuk voor de kapel. Door verzakking van de voorgevel van de kapel is deze toegang afgesloten, zodat de kelder alleen bereikbaar is door het gewelf onder de kapel-vloer open te maken.

Het kruis dat oorspronkelijk voor de grafsteen stond is toen ook aan de gevel van de kapel geplaatst.

In de zeventiger jaren van deze eeuw was de kapel langzamerhand in een deplorabele toestand geraakt. Het kerkbestuur heeft toen overwogen het kapelletje af te laten breken en te vervangen door een gedachtenismonument voor de Lycklama's. Tenslotte is, mede op aandrang van een aantal katholieken zowel als niet katholieken, besloten tot een grondige restauratie van de buitenkant. Aan het interieur is niet veel meer gedaan. De oorspronkelijk opgestelde fraaie houten beelden van Maria en Johannes, zo'n zeventig centimeter hoog, staan opgeborgen in de sacristie van de kerk. Het opnieuw plaatsen van de beelden in de vochtige kapel zou ook onverstandig zijn. Momenteel wordt gezocht naar een goede plaats in de kerk.

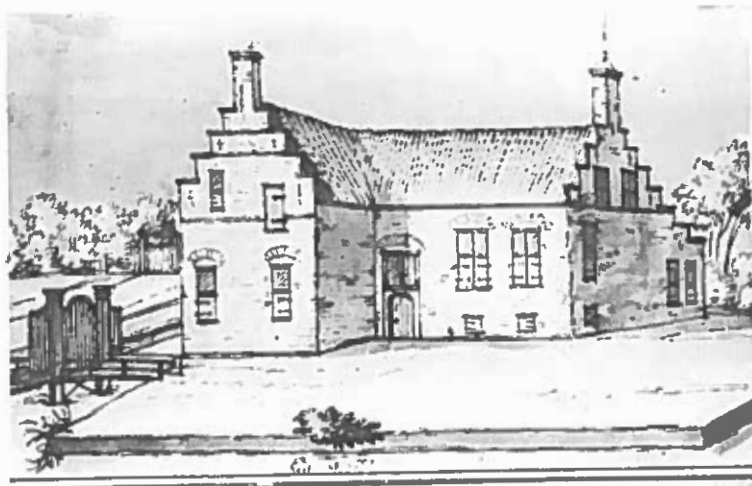
Op 4 augustus 1900 schonk Tinco aan het R.K.-Kerkbestuur een bedrag van f 7000,- voor het aankopen van de zogenaamde Lycklama Stins, staande in de tuin van de oude Lycklama-Stichting, om aldaar op enigerlei wijze later een stichting van liefdadigheid te kunnen beginnen. In deze stins heeft deken Mulder zijn laatste levensjaren doorgebracht. Tegelijkertijd werden hierin ook enige oude mannen verpleegd. In 1933, toen werd begonnen met de bouw van de Lycklama Stichting, is de stins afgebroken.

In Beetsterzwaag is door Tinco een museum ingericht in het Eysingahûs. De kostbare voorwerpen die hij van zijn reizen had meegebracht vonden hier een onderkomen. Helaas hebben misverstanden en financiële problemen met de plaatselijke autoriteiten ertoe bijgedragen dat dit 'Museum voor Oudheden en Oostersche Voorwerpen' in 1872 werd verplaatst naar het Zuidfranse Cannes. Oorspronkelijk werd het museum in Cannes genoemd naar haar stichter 'Musée Lycklama', nu is het nog te vinden onder de naam 'Musée de la Castre'. In 1977 werd door een viertal mannen, te weten: Jan van Schoot, Jan Krist, André van Weerdenburg en Ernst Huisman, een reis ondernomen met als doel een verbinding te leggen tussen Cannes en Wolvega.

De waardering voor het werk van Tinco werd in Frankrijk tot uiting gebracht door zijn benoeming tot lid van het illustere gezelschap 'Société Géographique' en door het vernoemen van een straat in Cannes, de Rue Lycklama.

V.l.n.r.: J. v. Schoot, J. Krist en A. v. Weerdenburg in Cannes.

Lycklama Stins in Cannes in 1900